

Evocació, des d'Alacant, de Francesc de Borja Moll

El passat 7 de maig la Universitat d'Alacant (UA) va celebrar l'Any Francesc de Borja Moll, amb motiu del centenari del seu naixement. A més de l'acte d'homenatge es va inaugurar una exposició sobre les principals fites de la vida i obra del lingüista. La UA és la primera institució valenciana que se suma, de manera oficial, a la celebració de l'Any Moll.

La primavera de 1901 Antoni Maria Alcover començava, des d'Alacant, el seu periple per terres de parla catalana amb la idea d'establir una xarxa de col·laboradors, secretaris i corresponsals que havien de treballar en l'elaboració del *Diccionari de la llengua catalana*, l'embrió del *Diccionari català-valencià-balear*. El projecte encetat per mossèn Alcover, l'enllestiria, finalment, l'any 1962, Francesc de Borja Moll, del qual es commemora enguany el centenari del seu naixement. Alacant ha estat, precisament, gràcies a la Universitat, la primera ciutat del País Valencià que ha acollit la celebració de l'Any Moll.

En l'acte d'homenatge, organitzat pel Secretariat de Promoció del Valencià, hi van intervenir els doctors Germà Colón, Jordi Colomina i Aina Moll; Joan Melià, director de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears, i el rector de la Universitat d'Alacant, Salvador Ordóñez. A més, s'hi van adherir Josep Martines, en nom del Departament de Filologia Catalana i de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Mikel de Epalza, catedràtic d'Estudis Àrabs i Islàmics, i Lluís Alpera, professor del Departament de Filologia Catalana, tots tres de la Universitat d'Alacant.

La magnitud del 'Diccionari'. En l'acte es va remarcar l'absoluta excepcionalitat de la figura de Francesc de Borja Moll i la gran singularitat del projecte del *Diccionari català-valen-*

cià-balear, el DCVB, sens dubte l'obra magna del lingüista, tot i que no l'única, com van insistir també a remarcar els homenatjadors. "Per a mi –en paraules de Germà Colón–, els contactes amb ell van constituir un esperonament, i em plau assenyalar que Francesc de Borja Moll m'ha donat sempre la impressió d'un pol de serenitat en la nostra filologia, però darrere d'aquesta serenitat, quina eficàcia en saltar tota mena d'obstacles fins a l'acabament feliç del gran *Diccionari català-valencià-balear* en deu preciosos volums, que és el diccionari nostre, l'espill de l'única llengua de tots nosaltres, catalans, mallorquins i valencians". Les dimensions materials d'aquesta obra potser les copsarem millor si tenim en compte els avenços informàtics de què disposen avui dia els investigadors. "N'hi ha prou –segons Josep Martines– a remuntar-nos un parell o tres de dècades per mesurar amb més justícia la magnitud de l'esforç que degué representar l'elaboració del diccionari Alcover-Moll." No podem imaginar l'abast que hauria adquirit tota l'obra de Francesc de Borja Moll en cas que haguera disposat dels mitjans electrònics actuals, a saber: la xarxa, les bases de dades, els corpus textuals informatitzats i altres sistemes d'emmagatzematge de la informació.

Però la veritable grandesa d'aquesta obra, la unicitat del nostre *Diccionari*, no descansa únicament en els seus deu gruixuts volums, sinó en l'afany totalitzador que l'inspira. La informació lexicogràfica recaptada arreu del país

Dalt, Aina Moll, Josep Forcadell i Joan Josep Climent, director tècnic i director general, respectivament, del Secretariat de Promoció del Valencià de la Universitat d'Alacant, i Germà Colón. A la dreta, Jordi Colomina, Joan Melià, Salvador Ordóñez, Aina Moll i Germà Colón, en l'acte d'homenatge.

de manera ininterrompuda al llarg de més de seixanta anys –gràcies a les aportacions dels corresponsals, secretaris i altres col·laboradors més o menys estables o ocasionals– constitueix una de les fites de la filologia catalana i un exemple de resistència lingüística i cultural, i també política. De les calaixeres al diccionari, de la fitxa a l'entrada de cada terme, hi va l'enterca i sol·lícita espenta de tot un poble: el desig per preservar “tots” els mots de la llengua catalana. Tanmateix, aquesta voluntat d'inventari amb la qual es va encarar el tàndem Alcover-Moll a l'hora de confeccionar el *DCVB* va ensopegar frontalment amb la concepció de diccionari –més fragmentària i parcial– que en tenien altres lingüistes europeus del moment, entre els quals hi havia alguns membres de l'Institut d'Estudis Catalans –amb Pompeu Fabra al capdavant– o el gran lexicògraf Walther von Wartburg. Moll, però, va resoldre el seu *Diccionari* de la millor manera possible. Perquè hi havia el perill palès de caure en el paroxisme localista, en l'exacerbació del particular per sobre i en perjudici de l'estàndard, de la llengua comuna. Amb el *Diccionari català-valencià-balear*, Francesc de Borja Moll aconseguí sàviament de convergir des de l'especificitat envers la unitat, precisament partint del camí més arriscat. I això va ser possible en gran part gràcies al fet que “en Moll tenia un sentit

global de la llengua catalana”, segons l'apreciació de Joan Melià. I és aquest sentit global el que el va permetre bastir, com molt encertadament va dir Germà Colón, “una obra sense parió en altres pobles romànics i que, tot i ser una eina científica de primer ordre, feia retrobar-se tot un poble –les Illes Balears, el Principat de Catalunya i el País Valencià– al voltant d'una font comuna: la llengua pròpia”.

La dimensió social i cívica.

Aquesta, la del compromís, és també una fita que cal remarcar en la personalitat de l'il·lustre lingüista. “Moll va saber destriar, en tot moment, quines prioritats tenia el nostre país i sempre va estar a punt d'actuar per donar-hi resposta”, va reblar Joan Melià. I és que Francesc de Borja Moll va deixar, després de morir, un important llegat cultural que ha vist, en la nissaga de la família Moll, la continuïtat: el garant de la perdurabilitat de la cultura i de la llengua catalanes a les Illes Balears i, per extensió, a la resta dels Països Catalans. El mateix director de Política Lingüística del Govern balear en va posar un exemple, de la tenacitat encoratjadora de Moll. El 1962, tot just enllestint el *Diccionari*, Francesc de Borja Moll va crear, aprofitant la plataforma que quedava del Secretariat, l'Obra Cultural Balear, “l'entitat que, al llarg dels seus més de quaranta anys d'existència, ha servit per aglutinar i

impulsar gran part de les activitats que s'han fet per a la promoció social de la nostra llengua i cultura i per reivindicar-ne, posteriorment, el reconeixement institucional”. És aquest esperit reivindicatiu el que es va reclamar en l'acte d'homenatge de les instàncies polítiques, cíviques i culturals de les administracions del País Valencià, Catalunya i les Illes Balears, entre les quals, segons Aina Moll, hi hauria d'haver més col·laboració: “Paradoxalment, el nou règim democràtic instaurat per la Constitució de 1978, al mateix temps que obria la porta als estatuts d'autonomia i al recobriment de la llengua pròpia com a oficial i fins i tot prioritària –damunt els papers– en cada territori, va establir unes fronteres interiors que els resistents al franquisme no havíem tingut.”

Tant de bo que l'acte commemoratiu d'Alacant servessa de precedent per a ulteriors i fructífers intercanvis culturals entre les diverses terres de llengua catalana. Aquesta ha estat, si més no, la intenció dels organitzadors de l'homenatge a Francesc de Borja Moll a la Universitat d'Alacant i, en nom d'aquesta institució acadèmica, del seu rector, Salvador Ordóñez: “Establir vies de comunicació i col·laboració permanents amb altres universitats i institucions, en especial de l'entorn cultural i lingüístic més pròxim.”

Juli Capilla